

แผนงาน	สร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ
กิจกรรม	สร้างและรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านพืช
โครงการ	ศึกษาวิจัยการเพาะขยายพันธุ์กลุ่มพืชกินแมลง(Carnivorous Plant) ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย
หน่วยงานรับผิดชอบ	ศูนย์รวมพรรณไม้ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง องค์การสวน พฤกษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. หลักการและเหตุผล

พืชกินแมลง (Carnivorous Plant) เป็นพืชที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของใบให้เป็นกับดักแมลงหรือสัตว์เล็กๆ ภายในกับดักจะมีต่อมสร้างน้ำย่อยอาหารจำพวก protease สำหรับย่อยเนื้อเยื่อของแมลงหรือสัตว์ที่ถูกกักขังอยู่ กลุ่มพืชกินแมลงในประเทศไทยประกอบด้วยพืชที่อยู่ในวงศ์ Droseraceae, Lentibulariaceae และ Nepenthaceae พืชทั้ง 3 วงศ์ จัดเป็นพืชกินแมลงที่มีลักษณะรูปร่างแตกต่างกันไป มักจะพบขึ้นตามพื้นที่ชุ่มชื้น และตามพื้นที่ดินที่มีลักษณะทางกายภาพที่พืชไม่สามารถนำแร่ธาตุที่จำเป็นบางอย่างภายในดินไปใช้ได้ หรือบริเวณที่ขาดแร่ธาตุที่จำเป็นในการเจริญเติบโตของพืช ทำให้พืชดังกล่าวต้องหาแหล่งของแร่ธาตุที่ขาดแคลนโดยการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงรูปร่างของใบ ให้สามารถดักจับแมลงและสัตว์เล็กๆ เพื่อเป็นแหล่งของแร่ธาตุที่จำเป็นมาชดเชยแร่ธาตุที่ควรได้จากดิน ลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะพืชโดยทั่วไปจะดูดซึมแร่ธาตุจากดินและน้ำ แต่พืชกลุ่มนี้กลับได้รับแร่ธาตุจากสัตว์ที่ดักไว้ ตลอดจนการปรับตัวให้เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมจนทำให้เกิดลักษณะเด่นเฉพาะตัวของพืชกลุ่มนี้ ซึ่งแตกต่างจากพืชโดยทั่วไป

ปัจจุบันภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นแหล่งสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ มากมาย มีแหล่งขนส่งสินค้าเพื่อการส่งออกทางทะเลที่สำคัญ ทำให้มีการอพยพของแรงงานเพื่อเข้ามาทำงานในภูมิภาคนี้มากขึ้น ตลอดจนการขนส่งสินค้าเพื่อการส่งออกที่สะดวกเพราะมีแหล่งท่าเรือน้ำลึก ทำให้ชุมชนมีการขยายตัวและโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น การใช้พื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัย(รองรับผู้อพยพมาหางานทำจากต่างถิ่น) และการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมก็เพิ่มตามมา ทำให้มีการบุกรุกและปรับถมพื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในภาคตะวันออกมากขึ้น การขยายตัวดังกล่าว มีผลกระทบต่อจำนวนชนิดและประชากรของกลุ่มพืชกินแมลงในภูมิภาคนี้ ให้ลดน้อยลงไปด้วย เนื่องจากกลุ่มพืชกินแมลงเป็นพืชล้มลุกที่มีความเฉพาะต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ตลอดจนลักษณะเด่นและแปลกของอวัยวะดักจับแมลงที่ไม่มีในพืชทั่วไป จึงทำให้มีการนำพืชดังกล่าวออกมาจากพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ในอนาคตพืชกลุ่มนี้มีโอกาสหมดไปจากแหล่งธรรมชาติเดิม

ได้ ซึ่งศูนย์ฯ ได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางพฤกษศาสตร์ของพืชกินแมลง เมื่อปี พ.ศ. 2550 – 2551 ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านอนุกรมวิธาน (Taxonomy) สัณฐานวิทยา (Morphology) รวมไปถึงจนถึงข้อมูลทางด้านนิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ (Ecology and Distribution) ของพืชกลุ่มนี้ ในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ซึ่งพบว่า จำนวนชนิดและปริมาณประชากรของพืชกินแมลง ลดจำนวนลงและหาพบได้ยากมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งทำการศึกษาวิจัยการเพาะขยายพันธุ์กลุ่มพืชกินแมลงเพื่อเพิ่มจำนวนให้มากพอเพื่อนำคืนสู่แหล่งพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ และพัฒนาศักยภาพในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์และนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทางพฤกษศาสตร์พื้นฐานทั้งในด้านอนุกรมวิธาน สัณฐานวิทยา รวมถึง นิเวศวิทยาและขอบเขตการกระจายพันธุ์ของกลุ่มพืชกินแมลง ในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย

2.2 เพื่อรวบรวมและเพาะขยายพันธุ์พืชกินแมลง เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

3. เป้าหมายและตัวชี้วัด

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1.ศึกษาวิจัยการเพาะขยายพันธุ์กลุ่มพืชกินแมลงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงจำนวนประชากรของพืชกินแมลง	- วิธีการเพาะขยายพันธุ์ที่ดี จำนวนชนิด/ต้นที่รวบรวม และได้รับการขยายพันธุ์เพิ่มจำนวน - จำนวนต้นกล้า และรายงานการศึกษาวิจัย

4. ความสอดคล้องและความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์และแผน

การดำเนินงานของโครงการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 แผนการบริหารราชการแผ่นดินยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ และแผนปฏิบัติการราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน ตามกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การฯ **กระบวนการที่ 1** การสร้างองค์ความรู้

แผนงานที่ 2 การสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรพรณพีช กิจกรรมหลักที่ 2.1 และ 2.3 การสำรวจ วิจัยเพื่อรวบรวม จัดเก็บรักษา เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ให้คงความสมบูรณ์และความหลากหลายทางธรรมชาติของกลุ่มพีชกินแมลงตลอดไป

5. กิจกรรมของโครงการ

5.1 กิจกรรมของโครงการต่อเนื่อง

กิจกรรม	หน่วยนับ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ประมาณการล่วงหน้า		
		2550	2551	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ
		แผนงาน	แผนงาน	2552	2553	2554
		แผนงาน	แผนงาน	แผนงาน	แผนงาน	แผนงาน
1. ศึกษาวิจัย การเพาะขยายพันธุ์ กลุ่มพีชกินแมลง						
- สำรวจและเก็บข้อมูลสนาม	ครั้ง		5	5	5	5
- รวบรวมและเพาะขยายพันธุ์	ชนิด/ต้น	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000
- จัดทำรายงานเอกสารวิชาการ	เรื่อง	1	1	1	1	1

5.2 กิจกรรมการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2552

กิจกรรม	เป้าหมาย	ปีงบประมาณ 2552											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. สำรวจเก็บข้อมูลแหล่ง พันธุ์ภาคสนาม	5 ครั้ง	-	1	-	1	-	1		1		1	-	-
2. รวบรวมตัวอย่างพีช	2 ชนิด	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
3. วิธีเพาะขยายพันธุ์พีช	4,000 ต้น	-	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	-
4. จัดทำรายงานวิชาการ	1 เรื่อง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

6. ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการ

โครงการต่อเนื่อง 5 ปี (เริ่มปี 2550 – 2554)

7. พื้นที่ดำเนินการ

เขตพื้นที่ชุ่มน้ำภาคตะวันออก และศูนย์รวมพรณไม้ภาคตะวันออก จ.ระยอง

8. ความพร้อมโครงการและการคำนวณผลตอบแทนของโครงการ

- ดำเนินการได้ทันที
- อยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อม (ระบุ) _____
- ยังไม่ได้เตรียมการ

9. แนวทางการดำเนินงาน

- 10.1 สํารวจ และเก็บรวบรวมตัวอย่างพืชกินแมลง ในพื้นที่ชุ่มน้ำภาคตะวันออก
- 10.2 บันทึกข้อมูลสภาพนิเวศวิทยา ข้อมูลภาพ จัดทำตัวอย่างแห้ง
- 10.3 เก็บรวบรวมพันธุ์พืชกินแมลง นำมาเพาะขยายพันธุ์ที่ศูนย์รวมพรรณไม้ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง ศึกษาวิจัยวิธีการเพาะขยายพันธุ์ที่เหมาะสม
- 10.4 จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ด้านต่างๆ ในฐานะข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและติดตามผลในระยะยาว (Monitoring) และเพื่อการเผยแพร่ผลการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

10. การวางระบบการติดตามและประเมินผล

ติดตามประเมินผลโดยหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบ

11. ตัวชี้วัดและแนวทางติดตามประเมินผลสำเร็จ

ตัวชี้วัด	แนวทางติดตามประเมินผลสำเร็จ
1. จำนวนชนิดพันธุ์ที่รวบรวม และได้รับการขยายพันธุ์	- จำนวนชนิด/ต้นที่รวบรวมไว้
2. หนังสือรายงานการศึกษา	- รายงานผลการศึกษา

12. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 13.1 ได้ทราบถึงวิธีการเพาะขยายพันธุ์กลุ่มพืชกินแมลง เพื่อการเพิ่มจำนวนต้นกล้าให้ได้จำนวนในปริมาณมาก เพื่อช่วยในการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 13.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์และพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจในอนาคต

13.3 กลุ่มพีชกินแมลงในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับการอนุรักษ์และนำมาใช้ประโยชน์ได้
อย่างยั่งยืน